

AmbEDK

Európske organizácie a inštitúcie

**Academia Istropolitana Nova –
Helsinský výbor pre ľudské práva na Slovensku**

PhDr. Kálmán Petőcz, PhD.

September 2020

Európske organizácie a inštitúcie

- V mediálnom a politickom diskurze sa termínom európske inštitúcie často zjednodušene označujú inštitúcie Európskej únie. Európska únia postupne rozširuje svoje portfólio z priority hospodárskej a obchodnej spolupráce na komplexné, širokospektrálne politiky. Stále však nepokrýva celý priestor rozmanitých vzťahov medzi európskymi krajinami a ani nemá takú ambíciu.
- Pod európskymi inštitúciami môžeme tiež rozumieť všetky medzinárodné či nadnárodné organizácie a inštitúcie, ktoré pôsobia v geografickom priestore Európy (pričom niekedy ho aj presahujú) a zároveň sledujú ciele, ktoré sú v súlade s tzv. európskymi hodnotami (mierové riešenie sporov, kolektívna bezpečnosť, demokracia, ľudské práva, sloboda, vzájomný rešpekt, solidarita)
- Európske organizácie majú rozličné zameranie a poslanie: hospodárska a obchodná spolupráca, bezpečnosť a obrana, demokracia, ľudské práva a právny štát ap.
- Existujú aj rôzne špecializované, technické európske organizácie, ktoré síce tiež úzko spolupracujú s EÚ, ale nie sú jej subsidiárnymi entitami (napr. CERN, či Európsky patentový úrad)

Európske organizácie a inštitúcie (bez EÚ)

Názov	Zameranie	Vznik	Počet členov	Sídlo	Štruktúra a ciele
Európska hospodárska komisia OSN	Ekonomické, technické, environmentálne	1947	56 (Európa, býv. ZSSR + USA, Kanada)	Ženeva	Výbory pre dopravu, štatistiku, lesníctvo, životné prostredie, obchod, inovácie, bývanie, demografia
Organizácia pre európsku hospodársku spoluprácu (OEEC)	hospodárstvo, obchod, financie	1948 - 1960	18 (len západná Európa)	Paríž	Administrácia Marshallovho plánu (americká povojnová pomoc Európe)
Západná/ Západoeurópska únia (WEU)	Obranné, politické	1948 (1954)-2010	10 (+5 pozorov.)	Brusel	Postupne sa všetky jej funkcie previedli na NATO, Radu Európy a EÚ
Rada Európy	Demokracia, právny štát, ľudské práva	1949	Vznik: 12 Dnes: 47	Štrasburg	Parlamentné zhromažd. Výbor ministrov, Európsky súd pre ľud. práva
Severoatlantická aliancia (NATO)	Kolektívna obrana	1949	30 (vrátane USA a Kanady)	Brusel	Politická: Severoatlantická rada, Skupina pre jadrové plánovanie. Vojenská: Vojenský výbor
Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD)	Ekonomika, hospodárstvo, štandardy, vzdelávanie	1961	Pri vzniku 20 (+ USA, CDN) Dnes: 37	Paríž	Transformované OEEC, nová profilácia zohľadňujúca vznik EHS a NATO
Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE)	Bezpečnosť, predchádzanie konfliktom, monitor. volieb	1990	57 (vrátane USA a Kanady)	Viedeň	Ministerská rada, Úrad pre demokr. inšt. a LP (Varšava), komisár pre nár. menšiny, splnomocnenec pre médiá

Európske organizácie a inštitúcie (špecializované)

Názov	Zameranie	Vznik	Počet členov	Sídlo	Štruktúra a ciele
CERN (Európska organizácia pre jadrový výskum)	Výskum elementárnych častíc, jadrová fyzika, IT	1949	23 (aj Slovensko)	Ženeva	Rada (Politický orgán), Vedecký výbor, Finančný výbor
Európska vysielacia únia (EBU)	Združenie rozhlasových, televíznych staníc (Eurovízia)	1950	73 členov z 56 krajín	Ženeva	Spolupráca medzi vysielateľmi a výmena audiovizuálneho obsahu
Európske združenie voľného obchodu (EFTA)	Obchodná spolupráca, alternatíva k EU	1960	Vznik: 7 Dnes: 4	Ženeva	Rada (Council)
Európsky výbor pre štandardizáciu (CEN)	Podpora ekonomiky harmonizáciou štandardov	1961	34	Brusel	Postupne preberá štandardy ISO (Medzinár. organizácia pre štandardizáciu)
Európska patentová organizácia (EPO)	Schvaľovanie patentov, ochranných známk ap.	1977	38	Mníchov	Európsky patentový úrad/ Výkonná rada
Európska vesmírna agentúra (ESA)	Výskum vesmíru, prieskum Zeme, technický rozvoj	1973	22 (aj Slovensko)	Paríž	
Európska banka pre rekonštrukciu a rozvoj (EBRD)	Podpora strednej a východnej Európe pri prechode na trhovú ekonomiku	1991	38	Londýn	

Európske organizácie a inštitúcie – Európska únia

Názov	Zameranie	Vznik	Počet členov	Sídlo	Štruktúra a ciele
Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ (ESUO – Montánná únia)	Spoločný trh s uhlím, železom, oceľou – ako jeden z nástrojov predchádzania vojen	1950 - 2002	6 zaklad.	Luxemburg	Vysoký úrad, Rada ministrov, parlamentné zhromaždenie
Európske spoločenstvo pre atómovú energiu (Euratom)	Spolupráca v oblasti jadrového priemyslu a jeho rozvoj	1957	6	Brusel	V súčasnosti je členstvo zhodné s EÚ, avšak formálne od nej nezávislé
Európske hospodárske spoločenstvo (EHS)	Hospodárska a obchodná spolupráca, vytvorenie spoloč. trhu	1957	6	Brusel	
Európske hospodárske spoločenstvá (EHS)	ESUO, Euratom a EHS združené, so spoločným členstvom a orgánmi	1957	6 pri vzniku až 28	Brusel	Európska komisia, Rada ministrov, Európsky parlament
Európska únia	Pokračovanie cieľov EHS (1. pilier), spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútornej bezpečnosti (2. pilier), spoločná zahr. a bezp. politika (3. pilier)	1993	12 (dnes 27)	Brusel	Hlavné inštitúcie: Rada ministrov / Európska rada; Európsky parlament; Európska komisia; Európsky súdny dvor; Európska centrálna banka; Európsky dvor audítorov;
	Špeciálne zoskupenia				Eurozóna Schengenská zóna
	Špeciálne agentúry v oblasti 2. piliera				Europol (polícia); Eurojust (prokurátori); Frontex (pohraničná stráž)

Vývoj postavenia, legitimacy a právomocí Európskeho parlamentu

Rok	Názov orgánu	Počet štátov	Počet členov	legitimita	právomoc
1952	Spoločné zhromaždenie (Common Assembly) Európskeho spoločenstva uhlia a ocele - ESUO	6	78	delegovaná, sedenie podľa štátov	konzultatívna
1958	Európske parlamentné zhromaždenie (spoločné pre 3 Európske spoločenstvá - ESUO, Európske hospodárske spoločenstvo, EURATOM)	6	142	delegovaná, sedenie podľa politických skupín	konzultatívna
1979	Európsky parlament (1. priame voľby), rozšírenie Európskych spoločenstiev (ES) o Spojené kráľovstvo, Dánsko a Írsko (1973)	9	198	originálna, sedenie podľa politických skupín	konzultatívna
1984	Európsky parlament (2. priame voľby), rozšírenie ES o Grécko (1981)	10	434	originálna, sedenie podľa PS	konzultatívna
1989	Európsky parlament (3. priame voľby), rozšírenie ES o Španielsko a Portugalsko (1986)	12	518	originálna, sedenie podľa PS	Posilnená spolupráca
1994	Európsky parlament (4. priame voľby), 1990 zjednotenie Nemecka, 1993 vznik Európskej únie	12	567	originálna, sedenie podľa PS	Posilnená spolupráca (Maastrichtská zmluva)
1999	Európsky parlament (5. priame voľby), 4. rozšírenie EÚ o Švédsko, Fínsko, Rakúsko (1995)	15	626	originálna, sedenie podľa PS	Spolurozhodovacia s Radou EÚ (Zmluva z Nice)
2004	Európsky parlament (6. priame voľby), 5. rozšírenie EÚ o Česko, Slovensko, Poľsko, Maďarsko, Slovinsko, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maltu a Cyprus	25	788 732*	originálna, sedenie podľa PS	Spolurozhodovacia s Radou EÚ
2009	Európsky parlament (7. priame voľby), 6. rozšírenie EÚ o Rumunsko a Bulharsko (2007)	27	736	originálna, sedenie podľa PS	Spolurozhodovacia – posilnenie (Lisabon)
2014	Európsky parlament (8. priame voľby), 7. rozšírenie EÚ o Chorvátsko (2013)	28	751	originálna, sedenie podľa PS	De facto rovnocenná s Radou
2019	Európsky parlament (8. priame voľby), 1. zníženie počtu členov po brexite)**	27	705	originálna, sedenie podľa PS	De facto rovnocenná s Radou

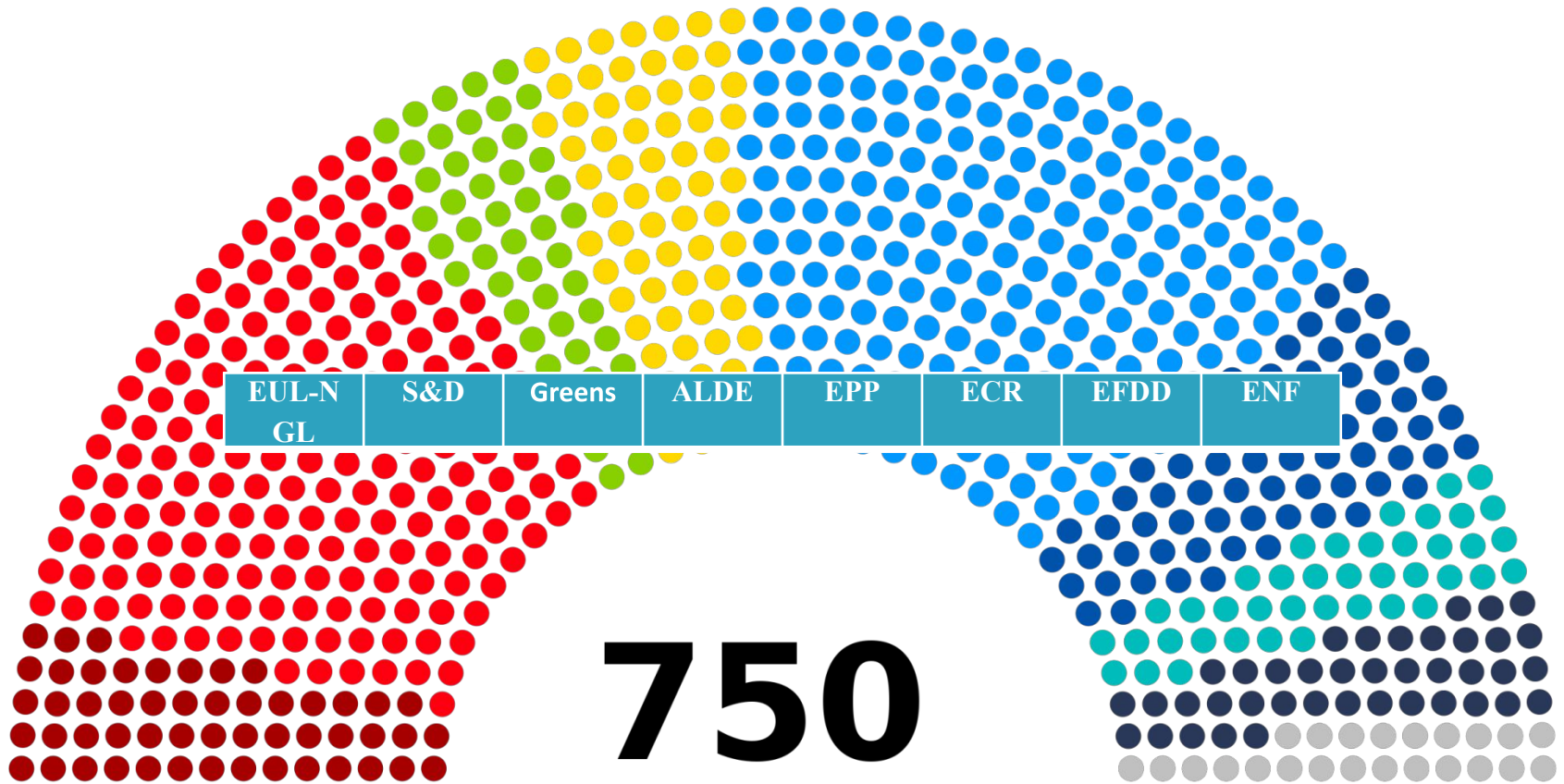
Porovnanie najvyšších plenárnych zhromaždení medzinárodných organizácií

Názov orgánu	Počet štátov	Sídlo	Kto sú členovia	Sila uznesení a rozhodnutí
Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov (OSN)	193	New York	vládni delegáti	politicky záväzná
Parlamentné zhromaždenie Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE)	57	Kodaň	Poslanci delegovaní národnými parlamentmi	Politicky odporúčacia pre Radu OBSE
Parlamentné zhromaždenie Rady Európy (RE)	47	Štrasburg	poslanci delegovaní národnými parlamentmi	politicky odporúčacia pre Výbor ministrov RE
Parlamentné zhromaždenie NATO	30	Sekretariát: Brusel zasadnutia v čl. štátoch	poslanci delegovaní národnými parlamentmi	Politicky odporúčacia pre národné vlády a parlamenty
Európsky parlament (Parlament Európskej únie)	27	Brusel/ Štrasburg	poslanci priamo volení občanmi (originálny mandát)	Právne záväzná, spoločné rozhodovanie s Radou EÚ

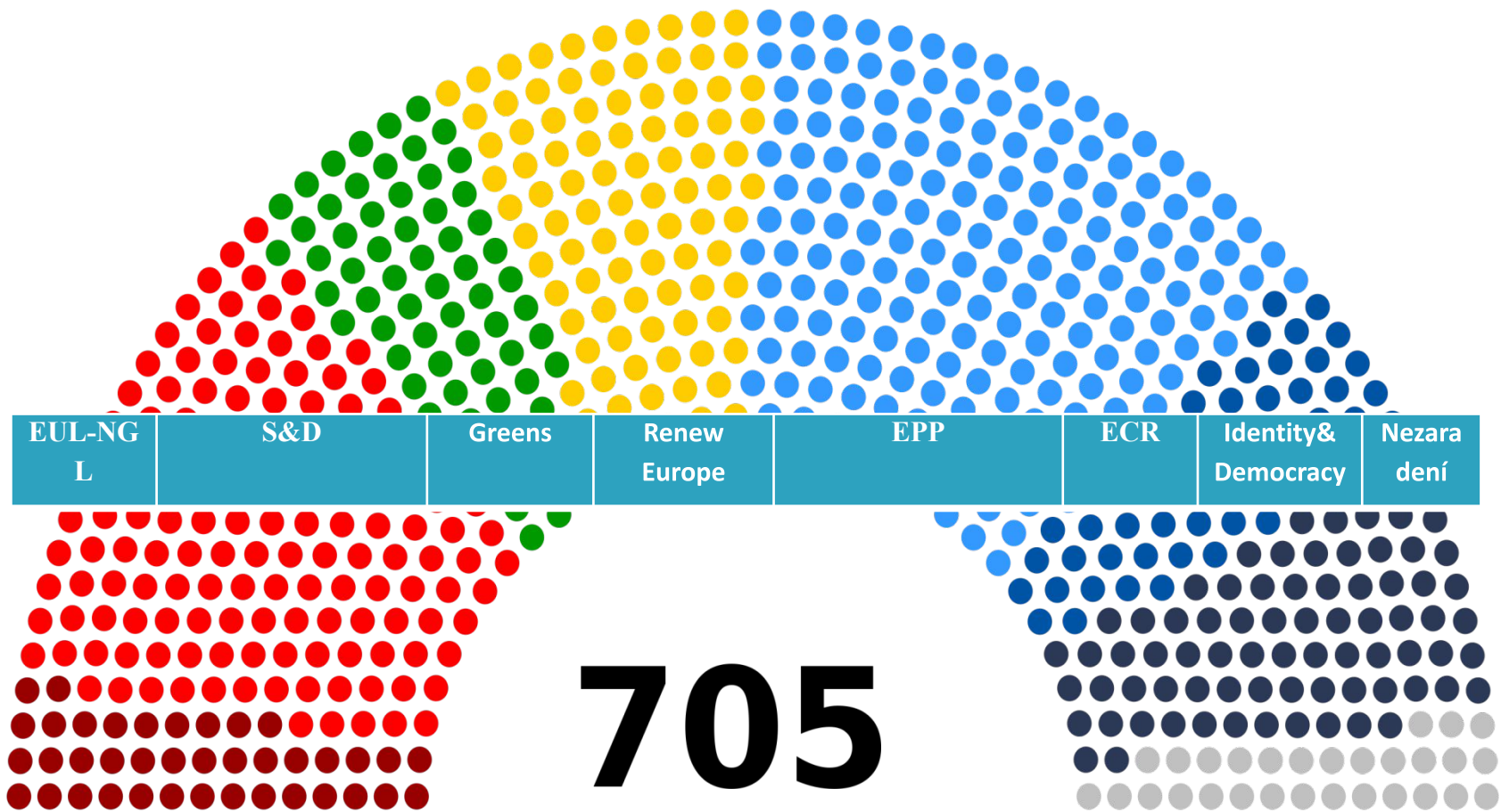
Porovnanie decíznych orgánov medzinárodných organizácií

Názov orgánu	Počet štátov	Sídlo	Kto sú členovia	Sila uznesení a rozhodnutí
Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov (BR OSN)	15	New York	Predstavitelia vlád (ministri zahr. vecí alebo veľvyslanci)	Právne záväzná
Ministerská rada Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE)	57	Viedeň (zasadnutia vždy v predsedníckom štáte)	Ministri zahraničných vecí	Odporúčacia pre členské štáty, záväzná pre výkonné orgány OBSE
Výbor ministrov Rady Európy (RE)	47	Štrasburg	Ministri zahraničných vecí (alebo štátni tajomníci)	Záväzná
Severoatlantická rada (Rada NATO)	30	Brusel	Veľvyslanci, ministri zahr. vecí, obrany, príp. hlavy štátov	Záväzná
Rada Európskej únie (sektorové rady/ Európska rada)	27	Brusel	Ministri, premiéry/hlavy štátov	Právne záväzná, spolu-rozhodovanie s Európskym parlamentom

Politické frakcie v EP (2014-19)

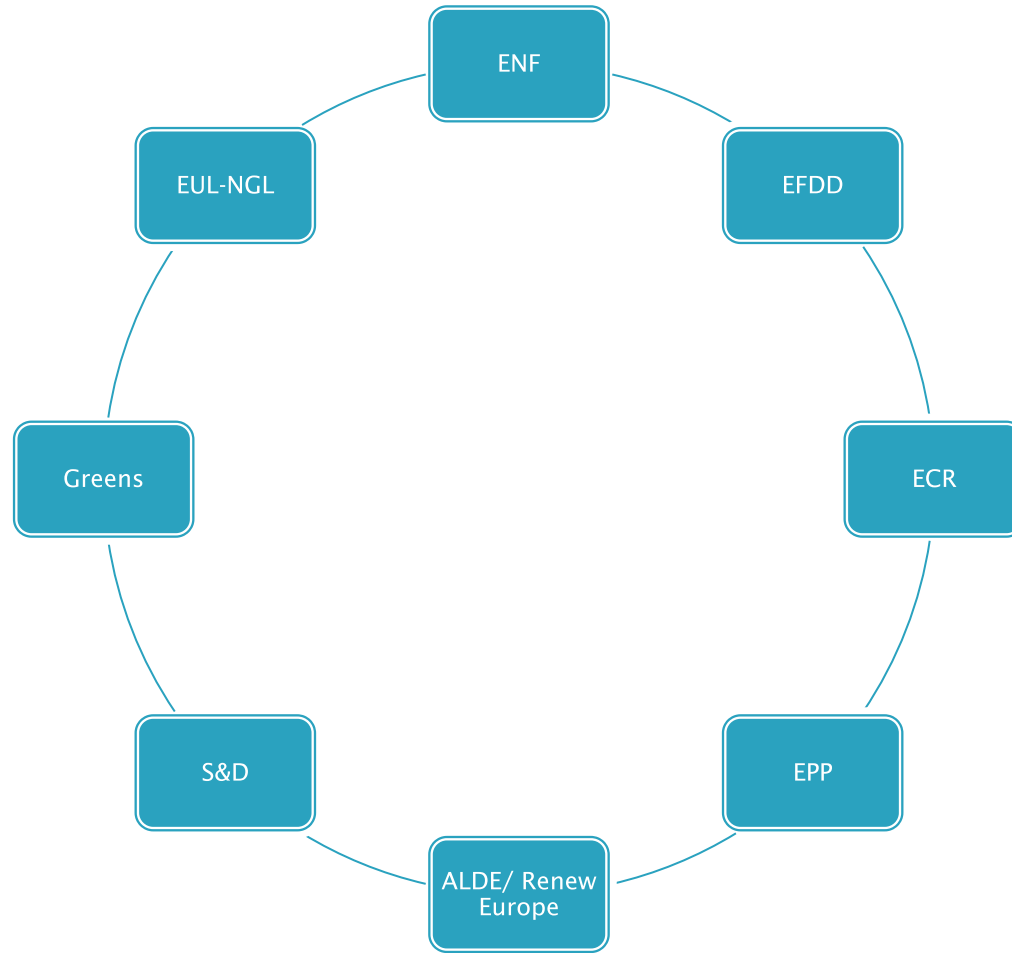
Politické frakcie v Európskom parlamente (po voľbách r. 2019, po odchode britských poslancov)

Linerárne politické spektrum v EP porovnanie volebných cyklov 2014-2019 (2. riadok) a 2019- (3. riadok)

krajná ľavica →		umiernená ľavica →		stred	←	umiernená pravica ←		krajná pravica
EUL-NGL	Greens	S&D	ALDE	EPP	ECR	EFDD	ENF	
EUL-NGL	Greens - EFA	S&D	Renew Europe	EPP	ECR	Identity & Democracy		
Komunisti	Zelení	Sociálni demokrati	Liberáli	Konzervatívci a kresťanskí demokrati	Konzervatívni euroskeptici	Nacionálni euroskeptici	Nacionálni populisti	

Kruhové politické spektrum v EP

Kritériá zaradenia strán v spektre

- Delenie 1 („tradičné“): *na ľavicu, pravicu a "stred"*.
- hospodárska politika,
- daňová politika,
- miera prerozdelenia verejných statkov, vzťah k tzv. kultúrno-etickým otázkam (práva menšín, interrupcie, eutanázia),
- miera pripravenosti na obmedzenie štátnej (národnej) suverenity v mene spoločných európskych/globálnych cieľov (napr. ochrana klímy, riadená migrácia, spoločná bezpečnosť, spoločná zahraničná politika) ap.
- Delenie 2: Individualizmus – komunitarizmus
- Delenie 3: Systémovosť – nesystémovosť(=vzťah k základným princípom LD, PŠ a L'P)

Európska ľudová strana - Kresťanskí demokrati (European Peoples' Party - Christian Democrats, EPP)

- Do skupiny EPP patria napríklad: nemecká Kresťanskodemokratická únia (CDU) kancelárky Merkelovej, jej bavorská partnerská Kresťansko-sociálna strana (CSU), Rakúska ľudová strana (Österreichische Volkspartei - ÖVP) premiéra Sebastiana Kurza, Republikáni (Républicains) bývalého francúzskeho prezidenta Sarkozyho, Ľudová strana (Partido Popular) bývalého španielskeho premiéra Rajoya; maďarský FIDESZ premiéra Viktora Orbána, poľská Občianska platforma bývalého prezidenta a súčasného predsedu Rady EÚ Donalda Tuska. Členkou frakcie je aj Forza Italia! (Taliani vpred!), strana bývalého premiéra Berlusconiho a súčasného predsedu Európskeho parlamentu Antonia Tajaniho.
- Zo Slovenska sa k Európskej ľudovej strane hlásia Kresťansko-demokratické hnutie (KDH), Most-Híd a Strana maďarskej komunity - Magyar Közösség Pártja (SMK-MKP), strana SPOLU. Vo frakcii EPP v Európskom parlamente sedeli za Slovensko v cykle 2014-19 nasledovní poslanci a poslankyne: *Anna Záborská, Miroslav Mikolášik a Ivan Štefanec* za KDH, *Pál Csáky* za SMK-MKP, *József Nagy* za Most-Híd a *Eduard Kukan* ako nezávislý, keďže jeho pôvodná strana SDKÚ de facto zanikla. Po voľbách 2019 sa do frakcie EPP prihlásili: *Miriam Lexmann a Ivan Štefanec* (KDH), *Vladimír Bilčík a Michal Wiezik* (SPOLU), *Peter Pollák* (OLANO).
- Klub EPP je v súčasnosti (už niekoľko volebných období) najväčším politickým zoskupením v Európskom parlamente, má 185 členov a členiek, čo je pokles oproti predchádzajúcim 217 členom a členkám.

Progresívna aliancia socialistov a demokratov - Progressive Alliance of Socialists and Democrats (S&D).

- Táto skupina je vlastne reprezentáciou *Európskej socialistickej strany - Party of European Socialists (PES)*, doplnenej o niekoľko ďalších ľavicových poslancov.
- Patria sem napríklad poslanci a poslankyne zastupujúce sociálno-demokratické strany Nemecka, Rakúska, Španielska, Českej republiky, maďarskej a portugalskej socialistickej strany, talianskej Demokratickej strany bývalého premiéra Renziho, či britskí Labouristi.
- Klub S&D je druhým najväčším politickým zoskupením v EP, v súčasnosti (2020) má 145 členov a členiek, čo je pokles oproti stavu 187 v predchádzajúcom volebnom cykle.
- Zo Slovenska sedeli v rokoch 2014-19 vo frakcii socialistov a progresívcov títo poslanci a poslankyne: *Monika Beňová, Monika Smolková, Vladimír Maňka a Boris Zala*, všetko Smer - Sociálna demokracia. Po voľbách roku 2019 je zloženie slovskej skupiny v tejto frakcii nasledujúce: *Monika Beňová, Miroslav Číž a Robert Hajšel*, všetko Smer-SD.

Aliancia liberálov a demokratov pre Európu - Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE)/ Renew Europe - Obnovme Európu

- ▣ Koalícia Strany európskych liberálov, demokratov a reformistov (ELDR) s Európskou demokratickou stranou - European Democratic Party. ALDE v Európskom parlamente zastupujú napríklad poslanci a poslankyne britských Liberálnych demokratov (Liberal Democrats), nemeckej Strany slobodných demokratov (FDP), holandskej Ľudovej strany pre slobodu a demokraciu (VVD) premiéra Rutteho, dánskej strany Venstre. Po voľbách roku 2019 a pristúpení skupiny francúzskych poslancov za stranu prezidenta Macrona En Marche! (Vpred) sa frakcia premenovala na Renew Europe.
- ▣ Zo Slovenska v období 2014-19 nebol členom klubu ALDE nikto. Predseda (liberálnej) strany Sloboda a solidarita Richard Sulík si po príchode do EP v roku 2014 presadol do frakcie ECR (pozri ďalej). V súčasnosti sú členmi frakcie *Michal Šimečka a Martin Hojsík* (Progresívne Slovensko).
- ▣ V období 2014-19 bola frakcia štvrtá najpočetnejšia, so 68 členmi a členkami, po voľbách 2019 posilnila na 98 členov a členiek.

Skupina európskych konzervatívov a reformistov - European Conservatives and Reformists Group (ECR)

- ▣ Vo volebnom cykle 2014-2019 to bol tretia najväčšia politická formácia v EP s počtom *75 členov a členiek*, po voľbách počet jej členov klesol na *62*, najmä z dôvodu odchodu britských europoslancov.
- ▣ Najvýraznejšou stranou ECR boli britskí Konzervatívci.. Početne najväčšou skupinou v súčasnosti je kontingent poľskej strany PiS (Právo a solidarita) Jaroslawa Kaczyńského. Zvyšok frakcie tvoria menšie skupiny delegátov z delegáti ďalších asi 10 štátov. Ďalšou výraznejšou stranou v ECR je už len česká Občansko-demokratická strana (ODS).
- ▣ Zastúpenie SR vo frakcii tvorili vo volebnom cykle 2014-19 *Jana Žitňanská (NOVA)*, *Richard Sulík (Sloboda a solidarita)* a *Branislav Škripek (OL'ANO)*. Po voľbách si do frakcie sadli *Lucia Ďuriš Nicholsonová* a *Eugen Jurzyca (SAS)*.

Zelení - Európska slobodná aliancia (Greens - European Free Alliance, Greens-EFA).

- Klub tvorený na základe Európskej strany zelených a Európskej slobodnej aliancie. V cykle 2014-2019 obsadzovala táto frakcia v EP celkovo *51 kresiel* a bola šiestym najsilnejším zoskupením, vo veľmi tesnom závесе za klubom Európskej zjednotenej ľavice (pozri ďalej). Po voľbách roku 2019 frakcia posilnila na *69 kresiel*.
- Určujúcu a najväčšiu skupinu vo frakcii tvoria poslanci a poslankyne nemeckých Zelených (Grüne), strany, ktorú spoluzakladal v 70. rokoch minulého storočia bývalý charizmatický minister zahraničných vecí Joschka Fischer. Zelení (Grüne) majú v EP 11 poslancov a poslankýň.
- Z krajín Visegrádskej štvorky malo zastúpenie v tomto klube len Maďarsko, prostredníctvom jedného poslanca strany Politika môže byť iná (LMP).

Európska zjednotená ľavica a Severská zelená ľavica (European United Left - Nordic Green Left, EUL - NGL).

- ▣ Zo súčasných frakcií je paradoxne najstaršia - v nezmenenej podobe funguje v EP od roku 1995. V období 2014-19 mala v EP *52 poslancov a poslankyň*, zastupujúcich 14 členských štátov. Po voľbách 2019 sa frakcia stenčila na *39 členov a členiek*.
- ▣ Medzi najznámejšie strany sem inklinujúce patria grécka *Syriza*, írska strana *Sinn Fein*, portugalská Komunistická strana, či švédka Ľavicová strana (predtým komunistická). Z krajín V4 je zastúpená len Česká republika prostredníctvom troch poslancov *Komunistickej strany Čech a Moravy (KSČM)*.
- ▣ Slovenská republika v tejto frakcii nemá zastúpenie.

Európa slobody a priamej demokracie - Europe of Freedom and Direct Democracy (EFDD).

- ❑ Frakcia vznikla v tejto podobe po voľbách v roku 2014 spojením poslancov a poslankýň britskej strany Strany nezávislosti Spojeného kráľovstva (UKIP) Nigela Faragea a talianskeho Hnutia 5 hviezd (Movimento 5 Stelle).
- ❑ Frakcia *mala v období 2014-19 41 členov*, z ktorých väčšina patrila k hore uvedeným dvom stranám. K nim sa pridali jednotliví poslanci za strany švédskych Demokratov, či nemeckej Alternatívy pre Nemecko (AfD). Predsedom frakcie je britský politik Nigel Farage, jeden z hlavných aktérov referendovej kampane za vystúpenie Spojeného kráľovstva z Európskej únie v roku 2016, plnej dezinformácií a nepravdivých tvrdení. Jeho pôvodná strana UKIP sa však rozštiepila a časť poslancov a poslankýň neskôr prestúpila do frakcie Európy národov a slobody.
- ❑ Krajiny V4 mali vo frakcii zastúpenie v podobe jedného poslanca za poľskú stranu Wolność (Sloboda) a jedného poslanca za českú stranu Stranu svobodných občanů. V období 2009-2014 v tejto frakcii pôsobil vtedajší poslanec za Slovenskú národnú stranu Jaroslav Paška.

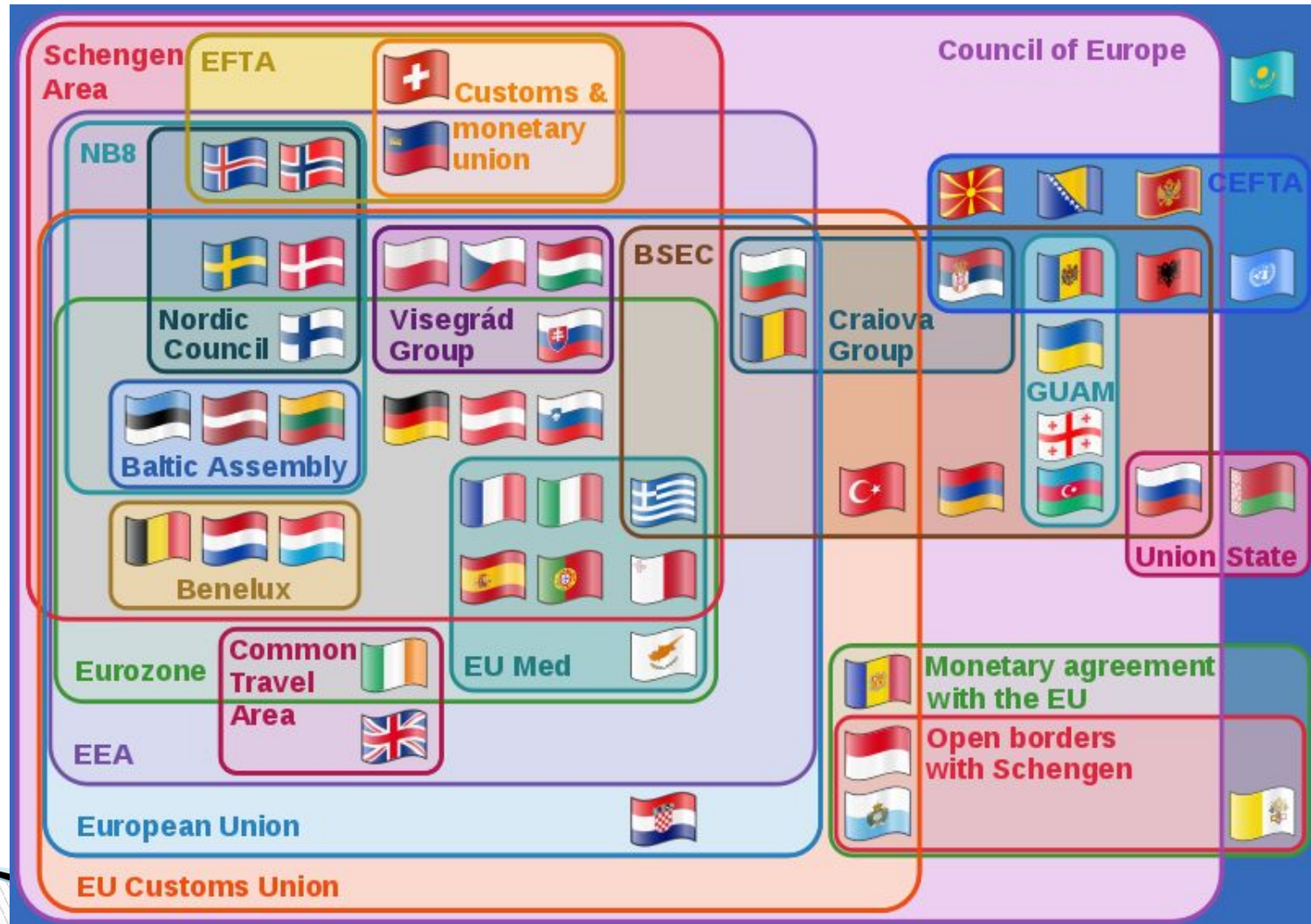
Európa národov a slobody - Europe of Nations and Freedom (ENF)

- ❑ Európa národov a slobody bola v období 2014-19 v súčasnosti najmenšou frakciou Európskeho parlamentu, má 37 členov a členiek.
- ❑ Toto politické zoskupenie vzniklo po voľbách v roku 2014 na podnet Marine Le Pen, predsedníčky francúzskeho Národného frontu a Geerta Wildersa, politika holandskej Strany slobody (PVV). Poslanci a poslankyne tejto strany tvoria aj jadro skupiny. Pridali sa k nej tiež poslanci a poslankyne rakúskej Strany slobody (FPÖ), talianskej Ligy severu (Lega Nord) Mattea Salviniho, belgickej strany Vlaams Belang (Flámsky záujem) a odídenci zo strany Nigela Faragea z britskej strany UKIP.
- ❑ Do roku 2017 skupine spolupredsedali Marine Le Pen a Marcel Graaf z PVV. V roku 2017 Le Pen kandidovala vo francúzskych prezidentských voľbách, kde prehrala s Emmanuelom Macronom až v druhom kole. Európsky parlament musela opustiť, vo funkcii ju nahradil spolustraník Nicolas Bay. To už bola jej strana premenovaná na Rassemblement National (Národné zhromaždenie).
- ❑ Krajiny V4 mali v tejto skupine zastúpenie len v podobe dvoch poslancov za poľskú stranu Kongres nowej prawicy.

Identita a demokracia ***(Identity&Democracy – I&D)***

- ▣ Frakcia vznikla po voľbách 2019 spojením viacerých strán tvoriacich predtým frakcie EFDD a ENF. V zásade prebrali aj ich hlavné ideové východiská a ciele. Je to výrazne euroskeptická frakcia s nacionálno-populistickými črtami. Má približne rovnaký počet členov ako predchádzajúce dve frakcie spolu – 75.
- ▣ Slovenská republika v tejto frakcii nemá zastúpenie.
- ▣ V Európskom parlamente sedí aj skupina ***nezaradených poslancov*** v počte 30. Do tejto skupiny patria aj dvaja poslanci za Ľudovú stranu Naše Slovensko (Kotleba) *Marián Radačovský a Milan Uhrík*.

Európske štruktúry

Hospodářsko-obchodné bloky v Európe na sklonku roku 1989

Dnešná Európska únia na mape sveta

Ďakujem za pozornosť!